

насьогодні ще до кінця не вивчена ... // Економіст. – 2008. – №10. – С. 10-11.

4. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення / За ред. І.В. Крючкової. – К.: Основа, 2007. – 365 с.

5. Лебедева Н.М. Культура и инновации: к постановке проблемы / Н.М. Лебедева, Е.Г. Ясин // Форсайт. – № 2 (10), 2009. – С. 16-26.

6. Портер М. Конкуренция. – СПб. - Москва - Київ: Вільямс, 2001. – 207 с.

7. Соколенко С.І. Проблеми і перспективи посилення конкурентоспроможності економіки України на основі кластерів // Економіст. – 2008. – №10. – С. 31-35.

8. Цихан Т.В. Кластерная теория экономического развития // Теория и практика управления. – 2009. – №5. – С.64-68.

Отримано 20.02.2013

УДК 330.34

М.В.ТИМЧЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

Д.І.ТИМЧЕНКО, канд. техн. наук

Харківській національний автомобільно-дорожній університет

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ РЕГІОНАХ

Розглядаються проблеми інноваційного розвитку в Україні. Проаналізовано розвиток наукових та науково-технічних робіт за останні роки. Визначено основні проблеми інноваційного розвитку країни та шляхи їх розв'язання.

Рассматриваются проблемы инновационного развития в Украине. Проанализировано развитие научных и научно-технических работ за последние годы. Определены основные проблемы инновационного развития страны и пути их решения.

It has been noted in the given article that the innovative development is the basis for sustainable economic growth and development of the country. The development of scientific and technical activity during the recent years was analyzed. The basic problems of innovative development of the country and ways of their solving are determined.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна стратегія, інноваційний потенціал.

Досвід провідних країн світу показує, що інноваційний розвиток є основою сталого економічного зростання та розвитку країни. Тому сьогодні Україна орієнтована на інноваційний шлях розвитку, який передбачає розробку та впровадження певних інноваційних стратегій. Основні принципи стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки зазначені в Посланні Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір» [1] та у «Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки)» [2]. В цих документах поставлені завдання для прискорення реалізації інноваційного розвитку економіки України, шляхом посилення дієздатності держави та утвердження соціально орієнтованої структурно-інноваційної моделі розвитку.

Питанням інноваційного розвитку регіонів та країни в цілому присвячені праці В.Семиноженка, Н.В. Краснокутської, Л.Л. Антонюк, Л.І. Федулової [3, 8-10] та ін.

Незважаючи на ряд важливих заходів, які зробила держава за останні роки та на велику кількість праць сучасні інноваційні стратегії розвитку країни та її регіонів не є досить ефективними та потребують удосконалення. При розробці інноваційних стратегій важливе значення має вивчення інноваційного потенціалу регіону, шляхів використання та розвитку інновацій. Інноваційні стратегії повинні бути пристосовані до особливостей потенціалу конкретних регіонів країни та водночас до усієї соціально-економічної системи країни. Розробка та реалізація інноваційних стратегій має стати одним з головних напрямків розвитку країни. Питання, пов'язані з розробкою та удосконаленням інноваційних стратегій розвитку регіонів та країни в цілому недостатньо вивчені та потребують дослідження.

При розробці інноваційної стратегії будь-якого суб'єкту господарювання, наприклад регіону, використовують наступну послідовність етапів [3]:

1. Етап стратегічного діагнозу та розроблення цілей:
  - стратегічний діагноз полягає у визначенні ситуації на ранній стадії формування стратегії;
  - формування місії-орієнтації і місії-політики регіону, у яких підкреслюється прихильність до інноваційної діяльності;
  - формується мета інноваційного розвитку регіону;
  - будується «дерево цілей».
2. Етап стратегічного аналізу:
  - визначення стратегічних зон;
  - аналізується внутрішнє середовище й оцінюється інноваційний потенціал;
  - аналізується стан зовнішнього середовища й оцінюється інноваційний клімат;
  - визначається інноваційна позиція регіону.
3. Етап вибору інноваційної стратегії:
  - визначаються базові стратегії розвитку та їх інноваційні складові;
  - розробляються й оцінюються альтернативні інноваційні стратегії;
  - здійснюються вибір і обґрунтування інноваційної стратегії, якій віддається перевага.
4. Етап реалізації інноваційної стратегії:
  - розроблюються стратегічний проект (перелік стратегічних змін і заходів для їх здійснення) та план реалізації проекту, особливо враховується інноваційний характер перетворень;

- організується стратегічний контроль процесу реалізації проекту;
- оцінюється ефективність процесу реалізації і проводиться необхідне коригування проекту, стратегій, цілей.

Для активізації інноваційної діяльності насамперед потрібно сформувати інноваційно-ресурсну базу, основою якої є наукові дослідження. Як зазначається в матеріалах Держкомстату України, кількість робіт, що виконувалась науковими організаціями України протягом 2011 р., збільшилась на 1% і становила 52,4 [4, 5] (табл. 1). Водночас за останні роки, як бачимо з табл. 2, намітилась негативна тенденція зменшення кількості організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи [6, 7].

Таблиця 1 – Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт, тис. одиниць

Наукові та науково-технічні роботи	Роки					
	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Всього робіт	38,3	63,9	62,5	54,5	52,0	52,4
Зі створення нових видів виробів:	...	6,3	8,8	6,1	6,2	6,5
з них зі створення нових видів техніки:	3,9	3,8	3,8	2,3	2,3	2,4
з них роботи, в яких використано винаходи	1,0	0,8	2,0	1,4	1,1	1,2
Зі створення нових видів технологій:	3,6	5,4	7,3	5,8	5,7	5,3
з них ресурсозберігаючих	1,7	2,2	3,1	2,6	2,5	2,3
Зі створення нових видів матеріалів	1,1	1,2	1,5	1,4	1,4	1,6
Зі створення нових сортів рослин, порід тварин	0,5	0,8	0,6	0,7	0,7	0,6
Зі створення нових методів, теорій	2,2	5,4	8,4	7,5	7,7	7,7
Інші роботи	27,1	45,0	35,9	33,0	30,3	30,7

Джерело: [4, 5]

Таблиця 2 – Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи за регіонами¹, одиниць

Області України	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна, всього	1453	1490	1510	1378	1340	1303	1255
АРК	46	42	47	49	46	44	41
Області							
Вінницька	31	31	28	25	22	25	24
Волинська	12	17	16	13	14	12	12
Дніпропетровська	96	94	109	88	84	78	73
Донецька	112	101	81	69	67	65	63
Житомирська	17	14	12	10	9	9	10
Закарпатська	22	18	21	20	18	16	15

1	2	3	4	5	6	7	8
Запорізька	56	45	38	35	36	33	30
Івано-Франківська	22	18	21	27	22	23	21
Київська	38	38	36	35	34	36	32
Кіровоградська	18	13	11	12	12	15	14
Луганська	51	48	49	52	48	41	41
Львівська	80	90	87	79	80	82	76
Миколаївська	38	46	41	51	47	44	43
Одеська	88	72	74	67	62	59	58
Полтавська	27	28	32	24	22	24	23
Рівненська	18	18	17	14	13	14	13
Сумська	25	25	29	24	22	17	18
Тернопільська	15	15	16	14	14	14	14
Харківська	207	217	227	217	210	198	189
Херсонська	24	26	28	23	23	28	28
Хмельницька	10	6	6	6	6	6	6
Черкаська	37	33	30	30	28	28	28
Чернівецька	17	17	24	22	24	24	21
Чернігівська	23	25	22	22	22	22	21
м. Київ	305	375	393	338	342	333	327
м. Севастополь	18	18	15	12	12	13	14

¹З 2006р. організації, які виконують лише науково-технічні послуги, звіт не складають.

Джерело: [6,7]

Також слід зазначити, що за період 1991-2011 рр. чисельність науковців за відомостями Держкомстату України зменшилася майже в 3,5 рази. Це пов'язано з втратою престижу наукової праці, низьким рівнем заробітної плати наукових співробітників, недостатнім залученням обдарованої молоді до дослідницької роботи.

Основними причинами стримання інноваційного розвитку є:

- відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи;
- відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;
- державне управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, алгоритму її реалізації, послідовної та виваженої зовнішньої та внутрішньої економічної політики [8];

- не має дієвої системи пріоритетів розвитку науково-технологічної сфери;
- неготовність апарату державного управління до предметної діяльності, спрямованої на інноваційний розвиток економіки;
- державне управління інноваційною діяльністю забезпечується за галузевим принципом;
- нескоординованість дій суб'єктів інноваційної діяльності;
- недостатність фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок;
- повільне формування в Україні сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції тощо [9].

Основними шляхами розв'язання та вирішення зазначених проблем може стати:

- вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України;
- необхідність системного і послідовного впровадження функціональних принципів державного управління інноваційною діяльністю;
- органічне включення всіх окремих елементів інноваційного розвитку в єдину активно і цілеспрямовано функціонуючу національну інноваційну систему, що можливо лише за умови дії потужних системоутворюючих факторів (такими факторами могли б стати загальнодержавні пріоритети інноваційної політики за умови їх усвідомлення на всіх рівнях як основного засобу реалізації загальнонаціональної ідеї, досягнення єдиної і спільної для всіх мети) [10].

1.Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 р.р.: Послання Президента України до Верховної Ради від 23.02.2000 р. №276/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

2.Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки від 28.04.2004 р. №493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

3.Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент. – К.: КНЕУ, 2003 – 504 с.

4.Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 році». – К.: Держкомстат України, 2010. – 347 с.

5.Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році». – К.: Держкомстат України, 2012. – 305 с.

6.Статистичний збірник «Регіони України» 2012. Ч.ІІ. – К.: Держкомстат України, 2012. – 801 с.

7.Статистичний збірник «Регіони України» 2010. Ч.ІІ. – К.: Держкомстат України, 2010. – 804 с.

8.Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.

9.Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання, 2002. – 205 с.

10.Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.

Отримано 19.02.2013